రఘుబీర్ సింగ్

వర్సెస్

హర్యానా రాష్ట్రం

జనవరి 29, 1996

[జె. ఎస్. వర్మ, ఎస్. పి. భరూచా మరియు సుజాత వి. మనోహర్, న్యాయమూర్తులు]

నార్కోటిక్ డ్రగ్స్ మరియు సైకోట్రోపిక్ సబ్స్టాన్సెస్ చట్టము, 1985 – సెక్షన్ 50 – గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో నిందితులను విచారించే హక్కు – సమీప గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ ఎంపికను వెతుకుతున్న అధికారి ఉపయోగించాలి.

నార్కోటిక్ డ్రగ్స్ మరియు సైకోట్రోపిక్ సబ్స్టాన్సెస్ చట్టము, 1985 కింద అప్పీలుదారుపై శిక్షార్హమైన నేరానికి పాల్పడినట్లు అభియోగాలు మోపబడ్డాయి మరియు విచారించబడ్డారు. విచారణ న్యాయమూర్తి చట్టము యొక్క 18వ సెక్షన్ కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి నిందితుడిని దోషిగా నిర్ధారించి, అతనికి పది సంవత్సరాల కఠిన కారాగార శిక్ష విధించారు. ఉన్నత న్యాయస్థానం ముందు అప్పీల్ లో అప్పీలుదారు కలిగి ఉండు సెక్షన్ 50 లోని నిబంధనలను పాటించలేదని వాదించారు, అయితే ఉన్నత న్యాయస్థానం నేరారోపణను మరియు శిక్షను ధ్రువీకరణ, అదే సమయంలో అప్పీలుదారును గెజిటెడ్ అధికారి ముందు శోధించాలనుకుంటున్నారా అని అప్పీలుదారుని అడిగినట్లు సాక్ష్యము చూపించాయి, అతను ఆ కోరికను వ్యక్తం చేసినప్పుడు, అతన్ని శోధించారు. ఈ ఉన్నత న్యాయస్థానం తీర్పు మరియు ఉత్తర్వులకు వ్యతిరేకంగా చేసిన ఈ అప్పీల్ లో, చట్టములోని సెక్షన్ 50 కింద శోధించాల్సిన వ్యక్తికి గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ ద్వారా శోధించే అవకాశం ఇచ్చే హక్కు ఉందా అనే విషయము లేవనెత్తబడింది.

సెక్షన్ 42 ప్రకారం ఒక పోలీసు అధికారి చేత శోధించడానికి నిందితుడు సిద్ధంగా ఉండవచ్చు, కానీ అతను కాకపోతే, అతను ఒక గెజిటెడ్ అధికారి ముందు లేదా మేజిస్ట్రేట్ ముందు శోధించే అవకాశం ఇవ్వాలి మరియు గెజిటెడ్ అధికారి ముందు లేదా మేజిస్ట్రేట్ ముందు శోధించడాన్ని ఎంచుకోవచ్చని నిందితుడికి చెప్పకపోతే, సెక్షన్ 50 లోని నిబంధనలు సంతృప్తి చెందవు.

అప్పీల్ ను కొట్టివేస్తూ, ఈ కోర్టు

నిర్ణయం: 1.1. నార్కోటిక్ డ్రగ్స్ మరియు సైకోట్రోపిక్ పదార్థాల చట్టము నిబంధనల ప్రకారం చట్టవిరుద్ధమైన వస్తువులను కలిగి ఉన్న వ్యక్తిని కనుగొనడం వల్ల దాని యొక్క పర్యవసానంగా అతను దాని నిబంధనలను ఉల్లంఘించలేదని నిరూపించవలసి ఉంటుంది మరియు ఇది అతన్ని తీవ్రమైన శిక్షకు గురిచేస్తుంది. అందువల్ల, ఈ చట్టం వ్యక్తికి రక్షణ కల్పిస్తుంది. సీనియర్ అధికారి సమక్షంలో సోదాలు నిర్వహించాల్సి రావచ్చు. సౌకర్యవంతంగా అందుబాటులో ఉన్న వ్యక్తిని బట్టి సీనియర్ అధికారి గెజిటెడ్ లేదా మేజిస్ట్రేట్ కావచ్చు. [1015-F]

1.2. చట్టంలోని సెక్షన్ 50 కింద ఉన్న అవకాశం, స్పష్టంగా చదివినట్లుగా, అటువంటి సీనియర్ అధికారి సమక్షంలో శోధించడం మాత్రమే. గెజిటెడ్ అధికారి సమక్షంలో శోధించడం లేదా మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో శోధించడం అనే మరో అవకాశం లేదు. సెక్షన్ 50లో 'సమీప' అనే పదాన్ని ఉపయోగించడం సంబంధితమైనది. శోధనను వీలైనంత త్వరగా నిర్వహించాలి, ఒకసారి శోధించవలసిన వ్యక్తి అటువంటి సీనియర్ అధికారి సమక్షంలో శోధనను ఎంచుకున్న తర్వాత, అత్యంత సౌకర్యవంతంగా అందుబాటులో ఉన్న గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో శోధనను నిర్వహించడం పోలీసు అధికారి బాధ్యత. [1015 - జి-హెచ్, 1016-ఎ].

మనోహర్ లాల్. వర్సెస్. రాజస్థాన్ రాష్ట్రం, ఎస్. ఎల్. పి. (సిఆర్ఎల్.) నెం.184/1996 లోని సిఆర్ఎల్.ఎం. పి. నెం.138/1996 = [1999] 1 ఎస్. సి. ఆర్. నిర్ణయం తేదీ 22.1.1996 (ఎస్.సి.) పై ఆధారపడింది.

సయ్యద్ మహ్మద్ సయ్యద్ ఉమర్ సయ్యద్ మరియు ఇతరులు వర్సెస్ గుజరాత్ రాష్ట్రం, [1995] 3 ఎస్. సి. సి. 610, సూచించబడింది.

క్రిమినల్ అప్పీల్ అధికార పరిధి: క్రిమినల్ అప్పీల్ నెం.92/1996.

సిఆర్ఎల్.ఎ.నెం.624-ఎస్ బి/1994 లో పంజాబ్ మరియు హర్యానా ఉన్నత న్యాయస్థానం యొక్క 8.2.95 నాటి తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి.

అప్పీలుదారు తరపున ఎస్. కె. ధింగ్రా.

ప్రతివాది తరపున Ms. ఇందు మల్హోత్రా కోసం ఐ. ఎస్. గోయల్.

న్యాయస్థానం యొక్క తీర్పు వెలువరించినవారు

భరూచా, న్యాయమూర్తి. అనుమతి మంజూరు చేయబడింది.

ఈ అప్పీల్ పంజాబ్ మరియు హర్యానా ఉన్నత న్యాయస్థానం యొక్క తీర్పు మరియు ఉత్తర్వులను వ్యతిరేకిస్తుంది. నార్కోటిక్ డ్రగ్స్ మరియు సైకోట్రోపిక్ పదార్థాల చట్టము, 1985 (ఇకపై 'చట్టం' గా పిలువబడుతుంది) సెక్షన్ 50 కింద ఒక వ్యక్తిని శోధించాలా అనే ప్రశ్న ప్రాముఖ్యతను పరిగణనలోకి తీసుకుని 1996 జనవరి 8న ఉత్తర్వులు జారీ చేసిన కారణంగా ముగ్గురు న్యాయమూర్తులతో కూడిన ధర్మాసనం ఈ కేసును విచారిస్తోంది. గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ చేత శోధించబడే అవకాశం ఇవ్వబడింది.

1991 మే 1న, జాఖల్ స్టేషన్ హౌస్ ఆఫీస్ నేతృత్వంలోని పోలీసు బృందం సమాచారం అందుకున్న తరువాత, పురాన్ మజ్రా గ్రామానికి సమీపంలో ఉన్న నిందితుల పంటకోత నేలపై దాడి చేసింది. నిందితుడు చేతిలో ఒక సంచిని కలిగి ఉన్నట్లు కనుగొనబడింది. అతన్ని ఆ పోలీసు అధికారి లేదా గెజిటెడ్ అధికారి ముందు శోధించే అవకాశం ఇవ్వబడింది. నిందితుడు గెజిటెడ్ అధికారి ముందు శోధించాలని ఎంచుకున్నాడు. అప్పుడు ఒక గెజిటెడ్ అధికారి సమక్షంలో అతన్ని శోధించగా, అతను తీసుకువెళుతున్న సంచిలో నల్ల మందు ఉన్నట్లు కనుగొనబడింది. ఈ చట్టము కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి పాల్పడినట్లు అతనిపై అభియోగాలు మోపి విచారణ జరిపారు. ప్రాసిక్యూషన్ యొక్క సాక్ష్యము ఆమోదించబడింది. విచారణ న్యాయమూర్తి, ఈ చట్టము సెక్షన్ 18 కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి నిందితుడిని దోషిగా నిర్ధారించి, అతనికి పదేళ్ల కఠిన కారాగార శిక్ష విధించారు. ఉన్నత న్యాయస్థానం, మా ముందు వాదించబడిన ఉత్తర్వు ద్వారా, నేరారోపణ మరియు శిక్షను సమర్థించింది. సెక్షన్ 50 లోని నిబంధనలను పాటించలేదని అప్పీలుదారు వాదించారని, అయితే గెజిటెడ్ అధికారి ముందు తనను శోధించాలనుకుంటున్నారా అని అడిగినట్లు సాక్ష్యము చూపించాయని, అతను ఆ కోరికను వ్యక్తం చేసినప్పుడు, అతన్ని అలా శోధించినట్లు ఇది గుర్తించింది. నేరారోపణ మరియు శిక్ష ధ్రువీకరించబడింది.

అప్పీలుదారు తరపున ముందుకు వచ్చిన ఏకైక వాదన మా ముందు రిఫెరల్ ఉత్తర్వులో సూచించబడింది.

సెక్షన్ 50 ఇలా చదువబడుతుంది:

"వ్యక్తుల శోధన నిర్వహించవలసిన షరతులు – (i) సెక్షన్ 42 కింద సక్రమంగా అధికారం పొందిన ఏ అధికారి అయినా, సెక్షన్ 41, సెక్షన్ 42 లోని నిబంధనల ప్రకారం ఏ వ్యక్తిని అయినా

తనిఖీ చేయబోతున్నప్పుడు, అటువంటి వ్యక్తికి అవసరమైతే, సెక్షన్ 42 లో పేర్కొన్న ఏదైనా శాఖలకు చెందిన గెజిటెడ్ అధికారి వద్దకు లేదా సమీప మేజిస్ట్రేట్ వద్దకు అనవసర ఆలస్యం చేయకుండా అటువంటి వ్యక్తిని తీసుకె .

(2) అటువంటి అభ్యర్థన చేయబడినట్లయితే, ఆ అధికారి ఆ వ్యక్తిని సబ్ సెక్షన్ (1) లో సూచించిన గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ ముందు తీసుకువచ్చే వరకు నిర్బంధించవచ్చు.

(3) అటువంటి వ్యక్తిని తీసుకువచ్చిన గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్, శోధనకు సహేతుకమైన ఆధారాలు కనిపించకపోతే, వెంటనే ఆ వ్యక్తిని నిర్దోషులుగా విడుదల చేయాలి, లేకపోతే ఆ శోధన చేయమని ఆదేశించాలి.

(4) ఒక స్త్రీ తప్ప మరెవరూ స్త్రీని శోధించకూడదు.

ఒక నిందితుడు సెక్షన్ 42 కింద సక్రమంగా అధికారం పొందిన పోలీసు అధికారిచే శోధించబడటానికి సిద్ధంగా ఉండవచ్చని అప్పీలుదారు తరపున సమర్పించబడింది, కానీ అతను కాకపోతే, అతనికి గెజిటెడ్ అధికారి ముందు లేదా మేజిస్ట్రేట్ ముందు శోధించే అవకాశం ఇవ్వాలి. గెజిటెడ్ అధికారి ముందు లేదా మేజిస్ట్రేట్ ముందు శోధించవచ్చని నిందితుడికి చెప్పకపోతే, సెక్షన్ 50 లోని నిబంధనలు సంతృప్తి చెందవు.

అప్పీలుదారు తరుపున గౌరవ న్యాయవాది సయ్యద్ మహ్మద్ సయ్యద్ ఉమర్ సయ్యద్ మరియు ఇతరులు వర్సెస్ గుజరాత్ రాష్ట్రం, [1995] 3 ఎస్.సి.సి. 610 (దీనిని ముగ్గురు న్యాయమూర్తులతో కూడిన ధర్మాసనం యొక్క తరపున మాలో ఒకరు, భరూచా, న్యాయమూర్తి జారీ చేశారు) లో నిర్ణయంపై విశ్వాసం ఉంచారు. అందులోని పరిశీలనలు పైన పేర్కొన్న సమర్పణకు మద్దతు ఇస్తాయని సమర్పించబడింది. తీర్పులోని 7వ పేరాలో ఇలా చెప్పబడింది:

> "NDPC చట్టములో సెక్షన్ 50లోని నిబంధనలను ప్రవేశపెట్టిన అంశాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుని, గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో శోధించే హక్కు గురించి వ్యక్తికి తెలియజేయడానికి సంబంధిత అధికారిని దాని భాష నిర్బంధించినప్పుడు, భారత సాక్ష్యము చట్టము, 1872 లోని సెక్షన్ 114, ఉదాహరణ (e), ఊహాగానాలకి అవకాశం లేదు............. ఈ విషయంలో చాలా సందర్భోచితమైనది సాక్ష్యం, గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో శోధన జరపాలని డిమాండ్ చేయడానికి తనకు అర్హత ఉందని, ఆ వ్యక్తి

అలా డిమాండ్ చేయడానికి ఎంచుకోలేదని శోధన నిర్వహిస్తున్న అధికారి, శోధన చేయవలసిన వ్యక్తికి తెలియజేశానని చెప్పారు. ఈ ప్రభావానికి ఎటువంటి సాక్ష్యము ఇవ్వకపోతే, ఆ వ్యక్తి అని శోధించినప్పుడు ఈ చట్టము అతనికి ఇచ్చిన రక్షణ గురించి తెలియజేయబడలేదు మరియు NDPS చట్టము కింద అక్రమ వస్తువుల స్వాధీనం స్థాపించబడలేదని కనుగొనాలి మరియు న్యాయస్థానం పరిగ్రహించాలి ".

10వ పేరాలో అప్పీలుదారుని తరపు గౌరవ న్యాయవాది ఈ విధంగా పేర్కొన్నారు:

"NDPS చట్టం కింద నేరాలను విచారించే న్యాయస్థానాలు గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ ముందు శోధించడానికి ఎంచుకునే హక్కు నిందితుడికి ఉందని సంబంధిత అధికారి ద్వారా తెలియజేయబడిందని వారి సంతృప్తి మేరకు రుజువు అయ్యేలా చూడటానికి చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలి. అధిశాసనము ద్వారా మంజూరు చేయబడిన ఈ హక్కు లేదా రక్షణ గురించి నిందితుడికి అవగాహన కల్పించాలని నొక్కి చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు మరియు అటువంటి హక్కు లేదా రక్షణ గురించి అతనికి అవగాహన కల్పించబడిందని చూపించడానికి ఖచ్చితమైన సాక్ష్యము సమర్పించకపోతే, సెక్షన్ 50 యొక్క అవసరాలు పాటించబడ్డాయని భావించే విషయము ఉండదు."

మాకు సూచించిన విషయమునే 1996 జనవరి 22న ఎస్.ఎల్.పి. (సిఆర్ఎల్.) నెం.184/1996) లోని క్రిమినల్ ఎం.పి.నెం.138/1996 లో ఇద్దరు గౌరవ న్యాయమూర్తులతో కూడిన బెంచ్ పరిశీలించింది. మనోహర్ లాల్ వర్సెస్ రాజస్థాన్ రాష్ట్రం బెంచ్ తరపున మాట్లాడుతూ మాలో ఒకరు (వర్మ, న్యాయమూర్తి) ఇలా అన్నారుః

"N.D.P.S. చట్టము సెక్షన్ 50 నుండి స్పష్టంగా ఉంది, దీని ద్వారా నిందితుడికి ఇవ్వబడిన ఎంపిక ఏమిటంటే, శోధన చేస్తున్న అధికారి లేదా సమీప అందుబాటులో ఉన్న గెజిటెడ్ అధికారి లేదా సమీప అందుబాటులో ఉన్న మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో అతన్ని తొలగించాలనుకుంటున్నారా అని మాత్రమే ఎంచుకోవడం ఉంటుంది అని స్పష్టం చేసింది. సమీప గెజిటెడ్ అధికారి లేదా సమీప మేజిస్ట్రేట్ ఎంపికను శోధన చేసే అధికారి ఉపయోగించాలి తప్ప నిందితులు కాదు."

మనోహర్ లాల్ విషయంలో తీసుకున్న అభిప్రాయంతో మేం ఏకీభవిస్తున్నాం.

చట్టము యొక్క నిబంధనల ప్రకారం చట్టవిరుద్ధమైన వస్తువులను ఒక వ్యక్తి స్వాధీనం చేసుకున్నట్లు కనుగొనడం పర్యవసానంగా ఉంటుంది లేదా అతను దాని నిబంధనలను ఉల్లంఘించలేదని నిరూపించాల్సిన అవసరం ఉంది మరియు ఇది అతన్ని కఠినమైన శిక్షకు గురి చేస్తుంది. అందువల్ల, ఈ చట్టము ఆ వ్యక్తిని శోధించడానికి రక్షణ కల్పిస్తుంది. అతను ఒక సీనియర్ అధికారి సమక్షంలో శోధనను నిర్వహించాల్సిన అవసరం ఉండవచ్చు. ఎవరు సౌకర్యవంతంగా అందుబాటులో ఉన్నారనే దానిపై ఆధారపడి సీనియర్ అధికారి గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ కావచ్చు.

చట్టము సెక్షన్ 50 కింద, అది స్పష్టంగా చదివినట్లుగా, అటువంటి సీనియర్ అధికారి సమక్షంలో శోధించడానికి మాత్రమే అవకాశం ఉంది. గెజిటెడ్ అధికారి సమక్షంలో శోధించడం లేదా మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో శోధించడం వంటి మరో అవకాశం లేదు. సెక్షన్ 50 లో 'సమీప' అనే పదాన్ని ఉపయోగించడం సంబంధితమైనది. వీలైనంత త్వరగా సోదాలు నిర్వహించాలని, శోధన చేయాల్సిన వ్యక్తిని సీనియర్ అధికారి సమక్షంలో వెతకాలని నిర్ణయించుకున్న తర్వాత, అత్యంత సౌకర్యవంతంగా అందుబాటులో ఉన్న గెజిటెడ్ అధికారి లేదా మేజిస్ట్రేట్ సమక్షంలో సోదాలు నిర్వహించాల్సిన అవసరం పోలీసు అధికారిపై ఉంటుంది.

ఫలితంగా, అప్పీలుదారు తరపున మా ముందుకు వచ్చిన ఏకైక వాదనలో మాకు ఎటువంటి సారాంశం కనిపించడం లేదు.

ఈ అప్పీలు కొట్టివేయబడింది. ఖర్చులకు సంబంధించి ఎటువంటి ఉత్తర్వు ఉండదు.

అప్పీలు కొట్టివేయబడింది.